

UDC 378.018.43:[378.978+372.578]

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-4\(193\)-86-91](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-4(193)-86-91)

Литовченко Віра

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0002-0520-6521>

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ ВИВЧЕННІ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКИХ ДИСЦИПЛІН

- A** Розглянуто специфіку вживання терміну «інформаційні технології» у сфері музичної освіти. Описано особливості професійної підготовки музикантів-виконавців і специфічні проблеми, що виникають при впровадженні дистанційної форми навчання фахівців цієї сфери діяльності. Також розглянуто можливості застосування інформаційних технологій при вивченні музично-виконавських дисциплін як сольних, так і ансамблевих, описано різні форми проведення дистанційних уроків (занять), проаналізовано недоліки та переваги кожної форми та критерії їхнього вибору. Зроблено висновок про можливість поєднання елементів традиційної та дистанційної форм вивчення музично-виконавських дисциплін із залученням інформаційних технологій.

Ключові слова: інформаційні технології; дистанційне навчання; музична освіта; музичне виконавство; виконавська майстерність музиканта

- S** *Lytovchenko Vira. Use of information technology in distance teaching of music performance disciplines.*

The paper deals with issues relating to implementation of distance teaching of music performance and presents ways of application of information technology to resolve these issues.

Distance teaching was pioneered in the 19th century. However, it is only in 2020, because of the COVID-19 pandemic that it has become as important for the system of education as never before. Under quarantine restrictions, the education process can be maintained due to application of information technology. The paper considers the specific usage of the term «information technology» in music education.

Implementation of distance learning creates a series of problems in all areas of education. However, in music education this entails additional specific issues caused by specific features of music performance activity. The professional training in music performance includes physical, psychological and intellectual development, as well as a great deal of self-managed individual work. One of the traditional specific features in music education is a highly individualised approach to every student. The paper classifies various forms of teaching music performance disciplines, describes advantages and drawbacks of each form, as well as offers criteria for selection of a certain form or of a combination of forms depending on the students' age, progress made so far, etc. Separately, the paper describes obstacles in the implementation of teaching ensemble disciplines online and offers ways to mitigate them. Also, the paper considers the issues arising in the process of taking examinations in music performance disciplines online.

A conclusion is made that application of information technology in music education has a number of advantages and drawbacks, and therefore, the traditional in-person and online training can co-exist and complement each other. In this respect, the implementation of information technology requires upgrading of music masters' skills in this area and further detailed development of techniques, forms and tools of distance music teaching.

Key words: information technology; distance teaching; music education; music performance; performing skills of musician

Литовченко Віра Сергіївна, провідна концертмейстерка кафедри камерного ансамблю, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, викладачка ПЦК «Оркестрові струнні інструменти», Харківське музичне училище імені Б. М. Лятошинського, аспірантка кафедри психології, педагогіки та філософії, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Україна

Lytovchenko Vira, leading concertmaster of the Chamber Ensemble Department, Kharkiv I.P. Kotlyarevsky National University of Arts, lecturer of the Orchestral string instruments Department, B.M. Lyatoshinsky Kharkiv Music College, graduate student of the Department of Psychology, Pedagogy and Philosophy, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Ukraine

E-mail: vera_violini1@ukr.net

Актуальність проблеми. У 2020 р. світова спільнота стикнулася з безпрецедентною ситуацією, спричиненою епідемією COVID-19. Одна зі сфер, функціонування якої зазнало чи не найсуттєвіших змін через епідемію та обумовлені нею карантинні заходи, – це освіта. Упровадження дистанційної форми навчання, що стала основною в умовах глобального карантину, створило специфічні проблеми у мистецьких закладах освіти та зокрема – у професійній музичній освіті. Необхідність швидко змінити форми проведення занять стала справжнім випробуванням для викладачів виконавських дисциплін, зокрема, ансамблевих, і спонукала до пошуку та експериментів у застосуванні інформаційних технологій і технічних засобів в освітньому процесі. Оскільки музична освіта в цілому та, зокрема, викладання навчальних дисциплін, що формують виконавські навички, мають свої специфічні відмінності, то й застосування інформаційних технологій у цій царині викликало низку проблем, що потребують окремого докладного розгляду.

З огляду на епідеміологічну ситуацію у світі та невизначеність тривалості карантину, дистанційна форма навчання може надовго стати основною в закладах освіти України та світу, та навіть після закінчення епідемії високою є вірогідність того, що дистанційне навчання отримає ширше розповсюдження, ніж мало до карантину. Тож удосконалення форм проведення дистанційних занять є однією із найактуальніших проблем сучасної освіти.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Застосування інформаційних технологій в освітньому процесі знайшло широке висвітлення у вітчизняній науковій літературі останніх років, зокрема у роботах Т. Носенко, Р. Гуревич, М. Кадемїї, Т. Поясок, І. Зязюна та ін. Проблеми впровадження дистанційної освіти розглядали В. Биков, Т. Ярошенко, Ю. Богачков, Н. Болюбаш, В. Кухаренко, В. Ісаєнко.

Однак особливості дистанційного навчання в музичній сфері ще не отримало докладного та різнобічного висвітлення. Л. Гаврілова, Л. Васильєва досліджують використання інформаційних технологій у викладанні музично-теоретичних дисциплін і не торкаються виконавських дисциплін. Специфіці дистанційного навчання музикантів-виконавців присвячено низку наукових і методичних публікацій 2019–2020 рр. В. Замороцької [4], Н. Чистякової [10], А. Бондаренка [2]. В. Замороцька розробила дистанційний курс «Основний музичний інструмент (фортепіано)» для майбутніх викладачів, у якому запропоновано комплексний підхід до різнобічного вивчення музичного твору групою студентів, але не описано практичні форми проведення уроків із виконавського мистецтва. Н. Чистякова описує принципи дистанційної роботи з учнями закладів початкової мистецької освіти. А. Бондаренко докладно розглядає недоліки дистанційної форми освіти музикантів виконавців і ставить під сумнів ефективність даної форми навчання.

Низка англомовних іноземних досліджень розглядають історичні аспекти та особливості впровадження інформаційних технологій у музичній освіті.

Застосуванню комп'ютерних технологій в основному при вивченні музично-теоретичних дисциплін, у вищій музичній освіті різних країн присвячено роботу казахстанських дослідників [14], історія та сучасна практика дистанційного навчання вокалу розглянута авторкою із США С. Вуд [17], практика дистанційного навчання магістрів музики в Пуерто-Ріко розглянута в роботі Х. Вега-Мартинеса [16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Форми проведення дистанційних уроків з виконавської майстерності докладно не описані та не класифіковані в науковій літературі, так саме, як і критерії їхнього вибору в практичній педагогічній діяльності.

Мета статті: описати особливості застосування інформаційних технологій у процесі дистанційного викладання музичних виконавських дисциплін, що передбачає визначення специфіки та відмінностей вивчення даних дисциплін, окреслення кола проблем, пов'язаних із упровадженням дистанційної форми навчання; охарактеризувати можливості інформаційних технологій і технічних засобів, залучення яких дозволить реалізувати освітній процес; класифікувати форми проведення дистанційних занять та обґрунтувати доцільність вибору кожної з них у конкретних умовах.

Викладення основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства жоден із напрямів діяльності людини не може лишатися осторонь новітніх розробок у технічній галузі, зокрема – в сфері інформаційних технологій. Педагогічна діяльність також із кожним роком усе ширше застосовує новітні засоби спілкування, зв'язку, передавання та зберігання інформації тощо [6]. Як ніколи актуальними стали можливості сучасних засобів зв'язку у 2020 р. через епідемію коронавірусу COVID-19.

Згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 406 від 16 березня 2020 року освітній процес в усіх закладах освіти нашої країни має відбуватися з «використанням технологій дистанційного навчання, що не передбачає відвідування закладів освіти її здобувачами» [7].

Можливість отримувати освіту дистанційно існує в нашій країні не перший рік. Уперше положення про дистанційне навчання було затверджене Міністерством освіти і науки ще у 2004 р. [8]. Станом на 2020 р. дійсною є редакція Положення зі змінами від 2015 року [9]. У ньому дистанційне навчання визначено як «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій».

Зазначимо, що дистанційна форма навчання не є надбанням сучасності. Ще у XIX ст. у Великобританії, Німеччині, США, Канаді були зроблені спроби надання освіти через листування. На початку XX ст. такий спосіб надання освітніх послуг почав застосовуватись у музичній сфері, причому разом із науково-технічним прогресом швидко еволюціонували і засоби педагогічної комунікації. Якщо на початковому етапі це було розсилання поштою листів із письмовими завданнями та рекомендаціями до самостійних занять, то згодом учні стали отримувати аудіозаписи із вправами та прикладами виконання, записаними вчителем. Ще пізніше така кореспонденція стала двобічною – учень отримував платівку із записом, який мав відтворити, та робив власний запис, який відправляв педагогу для оцінювання та отримання подальших рекомендацій.

Тож, дистанційна освіта, у тому числі музична, завжди спиралася на новітні розробки у галузі інформаційних технологій і розвивалась разом із ними.

У науковій літературі немає єдиного визначення поняття «інформаційні технології» так саме, як і чіткого розмежування термінів «інформаційні технології», «інформаційно-комунікаційні технології», «комп'ютерні технології» та «інформаційно-комп'ютерні технології» [12].

Часто інформаційні технології ототожнюють із комп'ютерними. Так, за словником Merriam-Webster інформаційні технології «включають розробку, обслуговування та використання комп'ютерних систем, програмного забезпечення та мереж для обробки та розповсюдження даних» [15].

Подібний погляд поширений і у педагогічній науці. За визначенням Н. Волкової, «інформаційні технології навчання – предметно і комунікативно спрямоване навчальне середовище, включене у навчальну діяльність, у якій комп'ютер є засобом аналізу змісту об'єктів, організації навчальної взаємодії, реалізації адекватних структурі і змісту діяльності форм контролю» [3, с. 308].

Зауважимо, що у практиці дистанційного навчання, зокрема у музичній сфері, для зберігання, оброблення та передавання інформації активно застосовували не лише комп'ютери, а й інші технічні пристрої – рекордери, мікрофони, відеокамери, мобільні телефони тощо.

Отже, в цьому ракурсі відповіднішим буде визначення інформаційних технологій, надане у міжнародному стандарті ISO/IEC 38500:2015. – «ресурси, необхідні для збирання, оброблення, зберігання і розповсюдження інформації» [13]. Окрім того, в цьому ж стандарті термін «інформаційні технології» трактується як ширший, який містить у собі також і поняття «комунікаційні технології».

Зазначимо, що музична освіта є особливою сферою, де впровадження інформаційних засобів комунікації створює свої специфічні труднощі. Професійна музична освіта, що надається у нашій країні у вищих і передвищих закладах освіти, включає як теоретичну, так і велику частину

практичного складника. У музичній освіті застосовують різні форми організації навчання: окрім традиційних лекцій і семінарів, це індивідуальні заняття, заняття із групами різного складу (від двох осіб – при вивченні ансамблевих дисциплін, до великих колективів – при заняттях студентського оркестру або хору).

Музичне виконавство – унікальний вид діяльності людини, що потребує і досконалості та точності фізичних рухів, і творчого підходу до виконання твору, і застосування великого обсягу теоретичних знань. «На відміну від інших видів мистецтва (наприклад, живопису, скульптури), музика потребує акту вторинного творчого відтворення, у посередництві виконавця між автором та слухачем» [11, с. 167].

Професійне становлення музиканта-виконавця – складний і багаторівневий процес, що охоплює і фізичну, і психічну, й інтелектуальну діяльність, окрім того, передбачає велику роль організованої самостійної роботи. М. Берляничик визначає виконавську майстерність музиканта як «мистецтво музичної творчості на інструменті у множинності складників та їхніх зв'язків» [1, с. 3].

Педагогічна діяльність викладача виконавських дисциплін вимагає виключно індивідуалізованого ставлення до кожного учня. Недарма Г. Падалка зазначає: «Особистість – основне поняття мистецької освіти» [5, с. 16].

Традиційно найпоширенішою формою занять із музично-виконавських дисциплін є індивідуальна, тобто заняття викладача зі студентом віч-на-віч. Часто до цієї роботи залучається також концертмейстер, що акомпанує студенту. Розвиток навичок сумісного музикування відбувається на уроках із ансамблевих дисциплін, де викладач працює з невеликою групою студентів, що виконують музичний твір, написаний для даного складу учасників.

Застосування тих форм організації уроку, що передбачають обов'язкову присутність кількох музикантів, які мають грати (або співати) одночасно, в умовах дистанційного навчання стає особливо утрудненим або навіть неможливим. Окрім характерної для всіх інших галузей освіти проблеми відсутності безпосереднього спілкування та зменшення емоційного контакту, викладачі музичних дисциплін стикнулися зі специфічними проблемами в період карантину, ось деякі з них:

- неможливість передати безпосереднє звучання інструменту або голосу через невідповідну якість трансляції звуку;
- неможливість одночасного музикування кількох виконавців, що знаходяться в різних місцях і, як наслідок, ускладненість роботи над формуванням ансамблевих навичок;
- ускладненість контролю та корекції рухів студента під час музикування через обмеженість ракурсу відео та неможливість фізичного контакту;
- неможливість вдосконалення навичок сценічного виступу.

Інформаційні технології не можуть повністю вирішити перелічені проблеми, однак надають можливість продовжувати вдосконалення виконавської майстерності студентів навіть за відсутності безпосереднього контакту з педагогом.

Аналізуючи освітній процес у мистецьких закладах освіти протягом карантину навесні та влітку 2020 року, можна виділити такі форми проведення дистанційних занять при вивченні виконавських дисциплін:

- відеоурок у режимі реального часу;
- аналіз викладачем відеозаписів студентів із подальшим висловлюванням рекомендацій і постановкою задач;
- змішана форма, що включає обидва попередні види.

Відеоурок у режимі реального часу відбувається із застосуванням відеозв'язку онлайн у мережах Skype, Viber, Facebook messenger, Zoom та інших програм. Така форма комунікації надає можливість безпосереднього спілкування зі студентом, висловлювання рекомендацій і зауважень, швидкого коригування помилок. Однак на практиці проведення відеоуроків із виконавських музичних дисциплін виявило низку технічних проблем, які не є відчутними при вербальному спілкуванні, але створюють помітні складнощі при виконанні музики. Найсуттєвішою проблемою є викривлення звуку через обмеження діапазону частот при кодуванні сигналу. Оскільки метою створення перелічених вище та подібних програм було передавання мовлення, відносно близько до оригінального звучання у трансляції передаються лише звуки діапазону людського голосу при розмові, тобто – малої та першої октави, приблизно у діапазоні від 100 до 600 гц, нижчі та вищі звуки деформуються настільки, що інколи майже втрачають звуковисотні та темброві ознаки. Інша проблема – обмеження гучності звучання, також пов'язана зі специфікою кодування сигналу. Діапазон гучності, що передається при трансляції, практично не дає змоги адекватно оцінити динамічну палітру виконання. Ще один важливий аспект – нестабільна за часом затримка передавання звука, що утруднює корекцію під час виконання. Актуальною також лишається проблема забезпечення якості та стабільності інтернет-зв'язку, який часто і в багатьох локаціях є незадовільним і не дає можливості проводити повноцінні відеоуроки.

Частково уникнути перелічених проблем і надати можливість почути більше деталей виконання дозволяє пересилання аудіо- або відеозаписів. При цьому можливий двобічний обмін записами – виконання студента та демонстрація педагогом. Цей спосіб забезпечує можливість якіснішого передавання звуку з відносно більшим, ніж при спілкуванні онлайн, збереженням звуковисотності, тембру та гучності. Обмежувальним фактором є рівень технічних характеристик пристроїв, що застосовуються для запису відео, та особливо – звуку, але при цьому неодноразово було зафіксовано, що навіть при використанні для запису звичайних мобільних телефонів якість

зображення та звуку є відчутно кращою, ніж при онлайн відеозв'язку. Комунікація викладача зі студентом при застосуванні відеозаписів, має свої недоліки, зокрема, це неможливість корекції в процесі виконання, більша тривалість витраченого часу в порівнянні зі спілкуванням онлайн. Але цей спосіб надає і такі переваги для студентів, як можливість передивитись свої записи та детально проаналізувати власні недоліки, передивитись коментар педагога або демонстрацію його виконання на інструменті, для викладача – це можливість переглянути записи студента або показати їх іншому фахівцю для консультації.

Виходячи з особливостей та індивідуальних освітніх потреб кожного учня, викладач має змогу комбінувати обидві з описаних форм проведення уроку, створюючи найефективніший варіант для кожної конкретної ситуації.

Обираючи найдієвіший спосіб комунікації, педагог має враховувати вікові особливості та рівень виконавської майстерності учнів.

Заняття з дітьми молодшого шкільного віку та початківцями, у яких ще не сформований виконавський апарат, потребують постійного контролю та корекції дій учня, окрім того, безпосередній контакт із викладачем є необхідним для збереження концентрації уваги та вмотивованості. Тож для учнів даних категорій доцільнішим виявляється спілкування онлайн.

На подальших стадіях навчання, коли на перший план виходить якість звучання, можливості відеозв'язку не дозволяють адекватно оцінити всі аспекти виконання та продуктивно працювати над вирішенням складних технічних і художніх задач. Тож для професійної музичної освіти доцільнішим є метод комунікації, коли викладач аналізує відеозаписи студентів і пише або висловлює рекомендації.

Робота зі студентами передвищих закладів освіти, таких, як музичні училища, має свої специфічні особливості, зумовлені віком осіб, що навчаються (15–19 років). З одного боку, студенти даних закладів освіти вже мають досить високий рівень технічної майстерності та навички самостійних занять, з іншого – вони ще не є сформованими професіоналами та потребують поглибленого роз'яснення вибору та застосування виконавських прийомів, детальної роботи над постановкою, вкрай важливим у цьому віці залишається мотиваційний фактор. Тож студенти музичних училищ можуть потребувати такого способу спілкування з викладачем, що містить і відеоуроки в режимі реального часу, і пересилання відеозаписів.

Вибір форми проведення уроку може залежати від стадії засвоєння музичного твору, який вивчає студент на даний момент. Г. Падалка описує два різновиди уроків мистецтва: уроки з поточної роботи та підготовку до концертного виступу [5]. На першій стадії, що включає знайомство з твором, доскональне вивчення музичного тексту, вибір виконавських прийомів і т. п., ефективнішим може виявитись безпосереднє спілкування по відеозв'язку з можливістю миттєвої корекції дій студента. На другій стадії, коли

музичний текст уже засвоєний, доцільним стає виконання та запис великих фрагментів або цілого твору та отримання коментарів від педагога. Така форма роботи, по-перше, спонукає до цілісного сприйняття студентом твору, по-друге, готує до умов концертного виступу, оскільки вимагає максимальної концентрації уваги та розрахунку сил на весь виступ. Окрім того, відеозапис власного виконання музичного твору дає студенту можливість оцінити та проаналізувати свій виступ у якості слухача та зробити самостійні висновки.

Викладання ансамблевих дисциплін дистанційно є окремою проблемою, з якою стикнулися педагоги під час карантину у 2020 році. Необхідно зазначити, що сучасні технології не можуть забезпечити одночасне дистанційне виконання музики через те, що всім засобом зв'язку притаманна затримка звукового сигналу. Ця затримка є різною на різних пристроях і становить від кількох десятків секунд до кількох секунд. Отже, єдиним доступним способом синхронізації стає поєднання безпосереднього виконання разом із заздалегідь записаною партією партнера. У даному випадку можливо застосування техніки, запозиченої у виконавців естрадної музики. Перший з виконавців записує свою партію під метроном, кожен наступний виконавець грає та записує свою партію, слухаючи попередню. Даний спосіб має певні вади, оскільки вимагає постійного рівномірного темпу виконання, що притаманно лише невеликій кількості творів академічної музики. Окрім того, при цьому відсутній контакт між виконавцями, що є основною вимогою виконання ансамблевої музики. Такий метод вивчення ансамблевих творів є доречним лише у крайньому випадку, коли немає можливості музикувати сумісно. Однак зазначимо, що й даний підхід може бути корисним для розвитку певних навичок. Наприклад, запис під метроном априорі вимагає ритмічної точності та підвищеного чуття музичного метру (рівномірності сильних долей), а також уваги до ритмічного малюнку твору.

У процесі дистанційної роботи зі студентами закладів вищої та передвищої музичної освіти в 2020 році викладачами були випробувані та застосовані допоміжні програми з оброблення аудіо, такі як Audacity, безкоштовна програма з оброблення аудіо в форматах MP3 та WAV, що дозволяє записувати акомпаніменти та ансамблеві партії, поєднувати фрагменти, записані під метроном у різних темпах, змінювати висоту звучання (актуально, якщо у виконавця-піаніста в наявності є лише інструмент з нестандартним строем), змінювати темп програвання треку (для вивчення твору у різних темпах), об'єднання треків та інші можливості. Корисними також є програми, за допомогою яких можливо об'єднати на одному екрані кілька відеореєстрів, для створення «виртуального ансамблю».

Окремою проблемою дистанційного музичного навчання є складання іспитів, що зазвичай відбуваються у формі концертних виступів. Можливими варіантами вирішення

даної проблеми може бути виконання екзаменаційного твору через пряму трансляцію на YouTube.

YouTube – найпоширеніший у світі безкоштовний відеохостинг, що надає послуги розміщення відеоматеріалів, користувачі можуть додавати, продивлятися і коментувати ті чи інші відеозаписи. Завдяки простоті та зручності використання YouTube став одним із найпопулярніших ресурсів для розміщення відеофайлів.

З 2011 року YouTube надає можливість створювати прямі трансляції, які можна як видаляти, так і зберігати на каналі. У момент, коли пряма трансляція триває, глядачі мають можливість спілкуватись між собою в окремому чаті.

Перевагами прямої трансляції на YouTube як способу складання іспитів із музичних дисциплін є такі:

- набагато вища якість передавання аудіо, ніж у мережах Viber, Zoom, Skype та подібних;
- можливість перегляду відео прямої трансляції обмеженою кількістю користувачів;
- простота використання;
- можливість збереження запису;
- можливість відтворити умови, наближені до умов безпосереднього виступу перед аудиторією, що вимагає самоконтролю та подолання остраху сцени.

Відзначимо, що комп'ютерні засоби педагогічної комунікації не можуть повною мірою замінити всі можливості живого, безпосереднього викладання, однак їхнє застосування має сенс зберегти у викладацькій діяльності паралельно із відновленням традиційного навчання. Інформаційні технології можуть бути корисними у разі неможливості особистої присутності одного з учасників педагогічного процесу на занятті (через травму, гастрольну або конкурсну діяльність, інші форс-мажорні обставини). Крім того, дистанційне спілкування надає можливість проконсультуватись із викладачем онлайн у разі виникнення питань і складнощів в опануванні матеріалу у проміжку між уроками за розкладом. Зазначимо, що дистанційне навчання вимагає від студентів удосконалення такої риси як самостійність, що стає необхідною умовою засвоєння навчального матеріалу за неможливості безпосереднього спілкування з педагогом.

Висновки. Дистанційна освіта у сфері музичного виконавства створює особливі проблеми, зумовлені специфікою цієї професійної діяльності та її опануванням. У сучасній педагогічній діяльності існують різні форми комунікації із залученням інформаційних технологій. Обираючи одну з них у дистанційному вивченні музично-виконавських дисциплін, враховуємо такі фактори, як:

- вікові особливості осіб, що навчаються;
- індивідуальні психологічні особливості та рівень підготовки кожного учня (студента);
- специфіку та відмінності дистанційної роботи над розвитком сольних та ансамблевих навичок;
- особливі технічні проблеми, обумовлені конкретними характеристиками та можливостями пристроїв комуні-

кації та технологій, що застосовуються в дистанційному освітньому процесі.

Перспективи подальших розвідок. Застосування інформаційних технологій у музичній освіті має низку переваг і недоліків, але перспективним виглядає збалансоване співіснування та взаємодоповнення традиційного та дистанційного навчання в освітньому процесі.

Упровадження інформаційних технологій навчання потребує підвищення кваліфікації викладачів у даній галузі та подальшого докладного розроблення методик, форм та інструментарію музичного дистанційного навчання.

Список використаних джерел

- Берлянич М. М. Теоретические основы формирования исполнительского мастерства скрипача : автореф. дис. ... д-ра искусствоведения : 17.00.02 ; 13.00.02. Москва : Госуд. консерватория, 1995. 35 с.
- Бондаренко А. І. Дистанційна освіта музикантів-виконавців: проблеми та перспективи. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журн. 2020. № 3 (192). С. 69–72. URL: http://isp.poippo.pl.ua/article/view/202243/pdf_55.
- Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ : Академ-видав, 2007. 616 с.
- Замороцька В. В. Дистанційне навчання у формуванні інструментально-виконавської компетентності майбутніх учителів музики. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. Ужгород, 2019. Вип. 2 (45). С. 70–74.
- Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
- Попенко Н. В. Організація дистанційного навчання у закладах вищої освіти засобами платформи Moodle : метод. реком. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2020. 57 с.
- Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19 : Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2020 р. № 406. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizacijni-zahodi-dlya-zapobigannya-poshirennyu-koronavirusu-s-ovid-19> (дата звернення 06.08.2020).
- Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04#Text> (дата звернення 06.08.2020).
- Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. Дата оновлення: 14.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення 06.08.2020).
- Чистякова Н. В., Зуб Т. С., Чистякова Д. А. Основні принципи дистанційної роботи з учнями струнно-смичкових відділень закладів початкової мистецької освіти : метод. реком. для самот. роботи студ. зі спец. 025 Музичне мистецтво. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. 18 с.
- Энциклопедический музыкальный словарь / отв. ред. Г. В. Келдыш. Москва : БСЭ, 1959. 328 с.
- Юдкова К. В. Особливості визначення поняття «інформаційні технології». *Інформація і право*. 2015. № 1 (13). С. 63–67.
- Governance of IT for the organization: ISO/IEC 38500: 2015 (en). (Міжн. стандарт). URL: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:38500:ed-2:v1:en> (дата звернення 06.08.2020).
- Khussainova G., Chsherbotayeva N., Maimakova L., Argingazinova G., Sagatova A. Computer Technologies Usage in Higher Music Education System. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*. 2018. Vol. 7. No 2. P. 358–365. URL: <http://european-science.com/eojnss/article/view/5432> (дата звернення: 12.08.2020).
- Merriam-Webster Dictionary : [Веб-сайт]. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/information%20technology> (дата звернення 06.08.2020). Назва з екрана.
- Vega-Martinez X. C. Exploring distance learning experiences of in-service music teachers from Puerto Rico in a master's program : diss. for the Degree of Doctor of Musical Arts; Boston University, USA, 2013. 203 p. URL: <https://hdl.handle.net/2144/11075> (дата звернення 06.08.2020).
- Wood S. Distance Learning in Singing Education: An Overview of Historical and Modern Approaches and Future Trends : diss. for the Degree of Doctor of Musical

Arts (Performance). University of North Texas, USA, 2019. 44 p. URL: https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc1505254/m2/1/high_res_d/WOOD-DISSERTATION-2019.pdf (дата звернення 06.08.2020).

References

- Berlianchik, M. M. (1995). *Teoreticheskie osnovy formirovaniia ispolnitel'skogo masterstva skripacha [Theoretical foundations of the formation of the violinist's performing skills]*. (Extended abstract of D. diss.) Moskva: Gosud. Konservatoriia [in Russian].
- Bondarenko, A. I. (2020). Dystantsiina osvita muzykantiv-vykonavtsiv: problemy ta perspektyvy [Distance Education for Musicians-Performers: Problems and Perspectives]. *Imidg suchasnoho pedagoga [Image of the modern pedagogue]*, 3, 69–72. Retrieved from http://isp.poippo.pl.ua/article/view/202243/pdf_55 [in Ukrainian].
- Volkova, N. P. (2007). *Pedahohika [Pedagogics]: navch. posibnyk*. Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].
- Zamorotska, V. V. (2019). Dystantsiine navchannia u formuvanni instrumentalno-vykonavskoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky. *Naukovii visnyk Uzhgorodskogo universytetu. Seria "Pedahohika. Sotsialna robota"* [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series "Pedagogy. Social work"], 2 (45), 70–74 [in Ukrainian].
- Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva (Teoria i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) [Pedagogics of Art (Theory and methodology of teaching artistic disciplines)]*. Kyiv: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
- Popenko, N. V. (2020). *Organizatsiia dystantsinogo navchannia u zakladakh vyshchoi osvity zasobamy platformy Moodle : metodychni rekomendatsii [Organization of distance learning in higher education institutions by means of the Moodle platform: methodical recommendations]*. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina [in Ukrainian].
- Pro organizatsiini zakhody dlia zapobigannia poshyrenniu koronavirusu COVID-19 [On organizational measures to prevent the spread of coronavirus COVID-19]: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16.03.2020 r. № 406*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizacijni-zahodi-dlya-zapobigannya-poshyrennyu-koronavirusu-s-ovid-19> [in Ukrainian].
- Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia [On approval of the Regulations on distance learning]: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 21.01.2004 № 40*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04#Text> [in Ukrainian].
- Pro zatverdennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia [On approval of the Regulations on distance learning]: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 25.04.2013 № 466*. Data onovlennia: 14.07.2015. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> [in Ukrainian].
- Chystiakova, N. V., Zub, T. S., & Chystiakova, D. A. (2020). *Osnovni pryntsyipy dystantsiinoi roboty z uchniamy strunno-smychkovykh viddilenn zakladiv pochatkovoï mystetskoï osvity : metodychni rekomendatsii dlya samostiinoi roboty studentiv zi spetsialnosti 025 – Muzychne mystetstvo. [Basic principles of distance work with students of bowed string departments of primary art education: methodological recommendations for independent work of students majoring in 025 – Music]*. Kharkiv: KhNPU imeni G. S. Skovorody [in Ukrainian].
- Keldysh, G. V. (Ed.). (1959). *Entsiklopedicheskiy muzykalnyy slovar [Encyclopedic Music Dictionary]*. Moskva: BSE [in Russian].
- Yudkova, K. V. (2015). Osoblyvosti vyznachennia poniattia «informatsiini tekhnologii» [Features of the definition of "information technology"]. *Informacia i pravo [Information and law]*, 1 (13), 63–67 [in Ukrainian].
- Governance of IT for the organization* (2015). ISO/IEC 38500 (en). Retrieved from <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:38500:ed-2:v1:en>.
- Khussainova, G., Chsherbotayeva, N., Maimakova, L., Argingazinova, G., & Sagatova, A. (2018). Computer Technologies Usage in Higher Music Education System. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 7 (2), 358–365. Retrieved from <http://european-science.com/eojnss/article/view/5432>.
- Merriam-Webster Dictionary* [website]. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/information%20technology>.
- Vega-Martinez, X. C. (2013). *Exploring distance learning experiences of in-service music teachers from Puerto Rico in a master's program*. (D. diss.). Boston University, USA. Retrieved from <https://hdl.handle.net/2144/11075>.
- Wood, S. (2019). *Distance Learning in Singing Education: An Overview of Historical and Modern Approaches and Future Trends*. (D. diss.); Univ. of North Texas, USA. Retrieved from https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc1505254/m2/1/high_res_d/WOOD-DISSERTATION-2019.pdf.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 20.08. 2020